

IQTISODIYOT & TARAQQIYOT

Ijtimoiy, iqtisodiy, texnologik, ilmiy, ommabop jurnal

№3

ISSN: 2992-8982

<https://yashil-iqtisodiyot-taraqqiyot.uz/>

2025

IQTISODIYOT&TARAQQIYOT

Ijtimoiy, iqtisodiy, texnologik, ilmiy, ommabop jurnal

Bosh muharrir:

Sharipov Kongiratbay Avezimbetovich

Elektron nashr. 403 sahifa.

E'lon qilishga 2025-yil 11-martda ruxsat etildi.

Bosh muharrir o'rinbosari:

Karimov Norboy G'aniyevich

Muharrir:

Qurbonov Sherzod Ismatillayevich

Tahrir hay'ati:

Salimov Oqil Umrzoqovich, O'zbekiston Fanlar akademiyasi akademigi
Abduraxmanov Kalandar Xodjayevich, O'zbekiston Fanlar akademiyasi akademigi
Sharipov Kongiratbay Avezimbetovich, texnika fanlari doktori (DSc), professor
Rae Kvon Chung, Janubiy Koreya, TDIU faxriy professori, "Nobel" mukofoti laureati
Osman Mesten, Turkiya parlamenti a'zosi, Turkiya – O'zbekiston do'stlik jamiyati rahbari
Axmedov Durbek Kudratillayevich, iqtisodiyot fanlari doktori (DSc), professor
Axmedov Sayfullo Normatovich, iqtisodiyot fanlari doktori (DSc), professor
Abduraxmanova Gulnora Kalandarovna, iqtisodiyot fanlari doktori (DSc), professor
Kalonov Muxiddin Baxritdinovich, iqtisodiyot fanlari doktori (DSc), professor
Siddiqova Sadoqat G'afforovna, pedagogika fanlari bo'yicha falsafa doktori (PhD)
Xudoyqulov Sadirdin Karimovich, iqtisodiyot fanlari doktori (DSc), professor
Maxmudov Nosir, iqtisodiyot fanlari doktori (DSc), professor
Yuldashev Mutallib Ibragimovich, iqtisodiyot fanlari doktori (DSc), professor
Samadov Asqarjon Nishonovich, iqtisodiyot fanlari nomzodi, professor
Slizovskiy Dimitriy Yegorovich, texnika fanlari doktori (DSc), professor
Mustafakulov Sherzod Igamberdiyevich, iqtisodiyot fanlari doktori (DSc), professor
Axmedov Ikrom Akramovich, iqtisodiyot fanlari doktori (DSc), professor
Eshtayev Alisher Abdug'aniyevich, iqtisodiyot fanlari doktori (DSc), professor
Xajiyev Baxtiyor Dushaboyevich, iqtisodiyot fanlari doktori (DSc), professor
Hakimov Nazar Hakimovich, falsafa fanlari doktori (DSc), professor
Musayeva Shoira Azimovna, iqtisodiyot fanlari bo'yicha falsafa doktori (PhD), professor
Ali Konak (Ali Ko'nak), iqtisodiyot fanlari doktori (DSc), professor (Turkiya)
Cham Tat Huei, falsafa fanlari doktori (PhD), professor (Malayziya)
Foziljonov Ibrohimjon Sotvoldixo'ja o'g'li, iqtisodiyot fanlari bo'yicha falsafa doktori (PhD), dots.
Utayev Uktam Choriyevich, O'z.Respub. Bosh prokuraturasi boshqarma boshlig'i o'rinbosari
Ochilov Farkhod, O'zbekiston Respublikasi Bosh prokuraturasi IJQKD boshlig'i
Buzrukxonov Sarvarxon Munavvarxonovich, iqtisodiyot fanlari nomzodi, dotsent
Axmedov Javohir Jamolovich, iqtisodiyot fanlari bo'yicha falsafa doktori (PhD)
Toxirov Jaloliddin Ochil o'g'li, texnika fanlari bo'yicha falsafa doktori (PhD), katta o'qituvchi
Bobobekov Ergash Abdumalikovich, iqtisodiyot fanlari bo'yicha falsafa doktori (PhD), v.b. dots.
Djudi Smetana, pedagogika fanlari nomzodi, dotsent (AQSH)
Krissi Lyuis, pedagogika fanlari nomzodi, dotsent (AQSH)
Glazova Marina Viktorovna, iqtisodiyot fanlari nomzodi (Moskva)
Nosirova Nargiza Jamoliddin qizi, iqtisodiyot fanlari bo'yicha falsafa doktori (PhD), dotsent
Sevil Piriyeva Karaman, falsafa fanlari doktori (PhD) (Turkiya)
Mirzaliyev Sanjar Makhamatjon o'g'li, TDIU ITI departamenti rahbari
Ochilov Bobur Baxtiyor o'g'li, TDIU katta o'qituvchisi

IQTISODIYOT & TARAQQIYOT

Ijtimoiy, iqtisodiy, texnologik, ilmiy, ommabop jurnal

Editorial board:

- Salimov Okil Umrzokovich**, Academician of the Academy of Sciences of Uzbekistan
Abdurakhmanov Kalandar Khodjavevich, Academician of the Academy of Sciences of Uzbekistan
Sharipov Kongiratbay Avezimbetovich, Doctor of Technical Sciences (DSc), Professor
Rae Kwon Chung, South Korea, Honorary Professor at TSUE, Nobel Prize Laureate
Osman Mesten, Member of the Turkish Parliament, Head of the Turkey–Uzbekistan Friendship Society
Akhmedov Durbek Kudratillayevich, Doctor of Economic Sciences (DSc), Professor
Akhmedov Sayfullo Normatovich, Doctor of Economic Sciences (DSc), Professor
Abdurakhmanova Gulnora Kalandarovna, Doctor of Economic Sciences (DSc), Professor
Kalonov Mukhiddin Bakhridinovich, Doctor of Economic Sciences (DSc), Professor
Siddikova Sadokat Gafforovna, Doctor of Philosophy (PhD) in Pedagogical Sciences
Khudoykulov Sadirdin Karimovich, Doctor of Economic Sciences (DSc), Professor
Makhmudov Nosir, Doctor of Economic Sciences (DSc), Professor
Yuldashev Mutallib Ibragimovich, Doctor of Economic Sciences (DSc), Professor
Samadov Askarjon Nishonovich, Candidate of Economic Sciences, Professor
Slizovskiy Dmitriy Yegorovich, Doctor of Technical Sciences (DSc), Professor
Mustafakulov Sherzod Igamberdiyevich, Doctor of Economic Sciences (DSc), Professor
Akhmedov Ikrom Akramovich, Doctor of Economic Sciences (DSc), Professor
Eshtayev Alisher Abduganiyevich, Doctor of Economic Sciences (DSc), Professor
Khajiyev Bakhtiyor Dushaboyevich, Doctor of Economic Sciences (DSc), Professor
Khakimov Nazar Khakimovich, Doctor of Philosophy (DSc), Professor
Musayeva Shoira Azimovna, Doctor of Philosophy (PhD) in Economic Sciences, Professor
Ali Konak, Doctor of Economic Sciences (DSc), Professor (Turkey)
Cham Tat Huei, Doctor of Philosophy (PhD), Professor (Malaysia)
Foziljonov Ibrokhimjon Sotvoldikhoja ugli, Doctor of Philosophy (PhD) in Economic Sciences, Associate Professor
Utayev Uktam Choriyevich, Deputy Head of Department, Prosecutor General's Office of Uzbekistan
Ochilov Farkhod, Head of DCEC, Prosecutor General's Office of Uzbekistan
Buzrukkhonov Sarvarkhon Munavvarkhonovich, Candidate of Economic Sciences, Associate Professor
Akhmedov Javokhir Jamolovich, Doctor of Philosophy (PhD) in Economic Sciences
Tokhirov Jaloliddin Ochil ugli, Doctor of Philosophy (PhD) in Technical Sciences, Senior Lecturer
Bobobekov Ergash Abdumalikovich, Doctor of Philosophy (PhD) in Economic Sciences, Acting Associate Professor
Judi Smetana, Candidate of Pedagogical Sciences, Associate Professor (USA)
Chrissy Lewis, Candidate of Pedagogical Sciences, Associate Professor (USA)
Glazova Marina Viktorovna, Candidate of Economic Sciences (Moscow)
Nosirova Nargiza Jamoliddin kizi, Doctor of Philosophy (PhD) in Economic Sciences, Associate Professor
Sevil Piriyeva Karaman, Doctor of Philosophy (PhD) (Turkey)
Mirzaliyev Sanjar Makhmatjon ugli, Head of the Department of Scientific Research and Innovations, TSUE
Ochilov Bobur Bakhtiyor ugli, Senior lecturer at TSUI

Ekspertlar kengashi:

Berkinov Bazarbay, iqtisodiyot fanlari doktori (DSc), professor
Po'latov Baxtiyor Alimovich, texnika fanlari doktori (DSc), professor
Aliyev Bekdavlal Aliyevich, falsafa fanlari doktori (DSc), professor
Isakov Janabay Yakubbayevich, iqtisodiyot fanlari doktori (DSc), professor
Xalikov Suyun Ravshanovich, iqtisodiyot fanlari nomzodi, dotsent
Rustamov Ilhomiddin, iqtisodiyot fanlari nomzodi, dotsent
Hakimov Ziyodulla Ahmadovich, iqtisodiyot fanlari doktori, dotsent
Kamilova Iroda Xusniddinovna, iqtisodiyot fanlari bo'yicha falsafa doktori (PhD)
G'afurov Doniyor Orifovich, pedagogika fanlari bo'yicha falsafa doktori (PhD)
Fayziyev Oybek Raximovich, iqtisodiyot fanlari bo'yicha falsafa doktori (PhD), dotsent
Tuxtabayev Jamshid Sharafetdinovich, iqtisodiyot fanlari bo'yicha falsafa doktori (PhD), dotsent
Xamidova Faridaxon Abdulkarim qizi, iqtisodiyot fanlari doktori, dotsent
Yaxshiboyeva Laylo Abdisattorovna, katta o'qituvchi
Babayeva Zuhra Yuldashevna, mustaqil tadqiqotchi

Board of Experts:

Berkinov Bazarbay, Doctor of Economic Sciences (DSc), Professor
Pulatov Bakhtiyor Alimovich, Doctor of Technical Sciences (DSc), Professor
Aliyev Bekdavlal Aliyevich, Doctor of Philosophy (DSc), Professor
Isakov Janabay Yakubbayevich, Doctor of Economic Sciences (DSc), Professor
Khalikov Suyun Ravshanovich, Candidate of Economic Sciences, Associate Professor
Rustamov Ilkhomiddin, Candidate of Economic Sciences, Associate Professor
Khakimov Ziyodulla Akhmadovich, Doctor of Economic Sciences, Associate Professor
Kamilova Iroda Xusniddinovna, Doctor of Philosophy (PhD) in Economics
Gafurov Doniyor Orifovich, Doctor of Philosophy (PhD) in Pedagogy
Fayziyev Oybek Raximovich, Doctor of Philosophy (PhD) in Economics, Associate Professor
Tukhtabayev Jamshid Sharafetdinovich, Doctor of Philosophy (PhD) in Economics, Associate Professor
Khamidova Faridaxon Abdulkarimovna, Doctor of Economic Sciences, Associate Professor
Yakhshiboyeva Laylo Abdisattorovna, Senior Lecturer
Babayeva Zuhra Yuldashevna, Independent Researcher

- 08.00.01 Iqtisodiyot nazariyasi
- 08.00.02 Makroiqtisodiyot
- 08.00.03 Sanoat iqtisodiyoti
- 08.00.04 Qishloq xo'jaligi iqtisodiyoti
- 08.00.05 Xizmat ko'rsatish tarmoqlari iqtisodiyoti
- 08.00.06 Ekonometrika va statistika
- 08.00.07 Moliya, pul muomalasi va kredit
- 08.00.08 Buxgalteriya hisobi, iqtisodiy tahlil va audit
- 08.00.09 Jahon iqtisodiyoti
- 08.00.10 Demografiya. Mehnat iqtisodiyoti
- 08.00.11 Marketing
- 08.00.12 Mintaqaviy iqtisodiyot
- 08.00.13 Menejment
- 08.00.14 Iqtisodiyotda axborot tizimlari va texnologiyalari
- 08.00.15 Tadbirkorlik va kichik biznes iqtisodiyoti
- 08.00.16 Raqamli iqtisodiyot va xalqaro raqamli integratsiya
- 08.00.17 Turizm va mehmonxona faoliyati

Muassis: "Ma'rifat-print-media" MChJ

Hamkorlarimiz: Toshkent davlat iqtisodiyot universiteti, O'zR Tabiat resurslari vazirligi, O'zR Bosh prokuraturasi huzuridagi IJQK departamenti.

Jurnalning ilmiyligi:

“Yashil” iqtisodiyot va taraqqiyot” jurnali

O'zbekiston Respublikasi Oliy ta'lim, fan va innovatsiyalar vazirligi huzuridagi Oliy attestatsiya komissiyasi rayosatining 2023-yil 1-apreldagi 336/3-sonli qarori bilan ro'yxatdan o'tkazilgan.

MUNDARIJA

Improving the efficiency of investment activity in oil and gas enterprises.....	24
Raxmatova M.G., G'ofurov Sh.N.	
Organization of control and evaluation of effectiveness in international companies.....	30
Nasimov Bakhtiyor Vasiyevich	
Xalqaro standartlarning korxonaga eksportini oshishidagi ahamiyati.....	35
Sobitov Diyor Abbralxonovich	
Erkin iqtisodiy zonalar boshqaruvining tashkiliy tuzilmasini takomillashtirish yo'llari.....	40
Ataismatov Iqboljon Zumratjonovich	
Xorazm viloyatida turizm infratuzilmasini innovatsion rivojlantirish ko'rsatkichlarini ekonometrik modellashtirish va prognozlashtirishning ba'zi masalari.....	46
Jumaniyazova Ro'za Quvondiq qizi	
Tijorat banklarining moliyaviy barqarorligini mustahkamlash.....	60
Rasulov Muxammad Bobur Fazliddin o'g'li	
Economic analysis of investment activity of enterprises.....	66
Shermatov Akhror Abduhakimovich	
Kichik biznesni rivojlantirishda innovatsion faoliyatni moliyalashtirish yo'nalishlari.....	72
Z. Rahimova	
Влияние углеродного следа на экологическую устойчивость узбекистана.....	76
Саттарова Барно Шухратовна	
Moliya bozori dastaklari orqali xorijiy investitsiyalarni jalb etish modellarining uslubiy asoslari.....	84
Ibragimov G'anijon G'ayratovich	
Maqsadli tushumlarning audit obyekti sifatidagi tasnifi va tavsifi.....	90
Ne'matov Oybek Ismatullayevich, Qambarov Abduazizbek	
Bank majburiyatlari tushunchasi, uning mazmuni va mohiyati.....	96
Muminova Parvina Ilhom qizi	
Sanoat korxonalariga berilayotgan soliq imtiyozlari ma'murchiligini ta'minlash borasida amalga oshirilayotgan ishlar samaradorligi.....	100
Turabov Ulug'bek Olimjonovich	
Tur operatorlari va sayohat agentliklarida xarajatlar va foyda tahlili va uning turlari.....	106
Taniyev Ahmadjon Bahromovich	
O'zbekistonda kredit bozorini rivojlantirish istiqbollari.....	113
Salimov Burxon Abubakirovich	
Social media marketing as a key strategy in modern business.....	125
Najimova Bakhtigul Abdilkasim qizi	
O'zbekistonda yashil mahsulotlar eksportini rivojlantirish orqali barqaror iqtisodiy o'sish va xalqaro integratsiyani ta'minlash.....	129
Radjabov Bunyod Abduxalilovich	
Оценка и управление рисками в проектах строительства энергетических объектов.....	136
Махматкулов Жамшед Бахтиёрович	
Iqtisodiyotda ko'chmas mulk bozori hamda uning xususiyatlari.....	140
Ibragimov Qobil To'xtamishovich, Raimkulov Sherali O'rozdavlatovich, G'ffarov Husayn Aliyor o'g'li, Ismoilov Davronjon Ilxomjon o'g'li, Tashpulatova Shaxnoza Tursunpulatovna	
Ekologik turizmning ijtimoiy-iqtisodiy ta'siri va uni rivojlantirish istiqbollari (Jizzax viloyati misolida).....	144
Isomiddinov Sherzod Sirojiddin o'g'li	
Ways to improve personnel policy in improving the quality of financial services provided by financial institutions.....	148
Ergashev Umidjon Ibragimovich	
Qo'shilgan qiymat solig'ining budjet daromadlarini shakllantirishdagi ahamiyati.....	152
Djabbarov Anvar Muxammadsaliyevich	

Tadbirkorlik subyektlarining barqarorlik reytingini aniqlash va ulardan samarali foydalanish yo'llari	157
Abdullayev Zafarbek Safibullayevich	
Tovar-moddiy zaxiralar auditini tashkil qilish masalalari	164
Turmanqulov Norpo'lat Sa'dullayevich, Botirov Lazizbek Botirovich	
O'zbekiston tijorat banklari faoliyatida aktivlar daromadligini oshirish masalalari.....	168
Saxibjonov Muzaffar Salijanovich	
Organization of control and evaluation of effectiveness in international companies.....	174
Nasimov Bakhtiyor Vasiyevich	
Strategic growth of global companies in contemporary environments.....	179
Djurabaev Otabek Djurabayevich	
Directions for management of the tax system.....	184
Sharokhmatov Abdurakhim Abdulamitovich	
Davlat korxonalarida moliyaviy samaradorlik va uni boshqarish tizimini takomillashtirish yo'nalishlari.....	188
Qarshiyev Nodirbek Olim o'g'li	
Проблемы, модели и методы оптимизации управления товарными запасами	193
Бабаджанов Шопулат Шомашрабович	
Literature review: the significance of digitization to management credit activity of commercial banks	200
Jo'rayev Eldor Berdibekovich	
O'zbekiston Respublikasining davlat budjeti.....	205
Ajibaeva Raiya Maxsudovna	
Yashil iqtisodiyot kontsepsiyasining shakillanishi, taraqqiyot bosqichlari va uning dolzarbligi.....	212
Kodirov Javlonbek Nematullayevich	
Bank plastik kartalari orqali masofaviy xizmatlarni takomillashtirish.....	219
Abdullayeva Dildora Qudratovna, Abdullayev Baxodirjon Valijon o'g'li, Almuratova Nurlio'lmasoy Naim qizi	
O'zbekistonda iqtisodiy o'sishni ekonometrik modellashtirish	223
Shamsiyeva Feruza Muratxodjayevna	
Mahalla faoliyati ijtimoiy-iqtisodiy ko'rsatkichlarini tahlil qilishning nazariy asoslari.....	232
Aliqulov Ravshan Shodiyor o'g'li	
O'zbekistonda lizing bozori tahlili.....	237
Boyev Bekzodjon Jo'raqul o'g'li, Shavkatov Behruz Rustam o'g'li	
Chakana savdoni rivojlantirishning mintaqaviy xususiyatlari	241
Ismoilov Shohjahon O'tkir o'g'li	
O'zbekistonda tibbiy xizmatlarning rivojlanish tendensiyalari, tarkibiy tuzilish tasnifi va marketing segmentlari	244
Axmedov Zafarjon A'zamovich	
Мировой опыт и перспективы развития свободно экономических зон в Республике Узбекистан.....	250
Кадирова Истора Кадирова	
Перспективы реформирования налоговой системы Республики Узбекистан в условиях глобализации.....	254
Буранова Лола Вахобовна, Садиков Искандар Гайратович	
O'zbekiston 2030 strategiyasi – islohotlar tizimligida ipoteka kreditining dolzarbligi.....	263
A'zamxo'jayeva Nihola	
O'zbekistonda sug'urta mexanizmlarini rivojlantirish istiqbollari	267
Shoraximova Zilola Nosirdjanovna	
Biologiya va tibbiyotda matematik statistika	271
Voxidov Alikul Melitoshevich	
Kimyo sanoati korxonalarini strategik rivojlantirishning tashkiliy-iqtisodiy mexanizmlari.....	277
Gulbayeva Feruza Islamovna	
Viloyatda chorvachilik mahsulotlarini o'tgan yilga nisbatan o'zgarishi.....	283
Azimov Allaberdil O'rinovich, Begaliyeva Madina Abdusamatovna	
Servis korxonalarida mobil ilovalar yordamida interaktiv xizmatlar yaratish	289
Ne'matov Nizom Ismatullayevich	

Oziq-ovqat ta'minot zanjiri tushunchasi va uning zamonaviy tendensiyalari.....	293
Nazarova A.N	
Влияние искусственного интеллекта при разработке стратегических программ на экономическое развитие страны.....	300
Каримова Нуржахон Олим кизи	
Kichik va o'rta biznesda moliyaviy menejment: muammolar va yechimlar.....	306
Saidvaliyeva Nigora Ziyodillayevna	
Теоретико-правовая характеристика экономических отношений.....	313
Фарход Махмудович Тиркашев, Исламжон Жамшедович Жамшедов	
Cash flow reporting in Uzbekistan: national accounting standards and international standards application.....	318
Ochilov Ilyos Keldiyorovich	
Tadbirkorlik salohiyatini rivojlantirishning ustuvor yo'nalishlari va takomillashtirish mexanizmlari.....	324
Baxtiyor Xabibullayev Abdulvoxid o'g'li	
Получение долгосрочного кредита и определение его размера для привлечения лизинга.....	330
Латипова Шахноза Махмудовна	
Ko'chmas mulk solig'ining ko'chmas mulk bozori tendensiyalariga ta'siri.....	335
To'lakov Ulug'bek Toshmamatovich	
Rivojlangan mamlakatlarning davlat qarzi va uni boshqarishdagi tajribasini tahlil qilishga ilmiy yondashuv.....	343
Suyunov Dilmurod Xolmuradovich, Abdurahmonova Feruzabonu	
Эффективный инновационный менеджмент в системе здравоохранения Республики Узбекистан.....	353
Абдурахманов З.М.	
Islom moliyasining O'zbekistondagi o'rni va O'zbekiston Respublikasining islomiy tashkilotlar va banklar bilan aloqasi.....	356
Otajonova Charosxon Polvonquli qizi, Elboyev Otajon Polvonquliyevich	
Tadbirkorlik subyektlarida innovatsion faoliyatni rivojlantirishning ustuvor yo'nalishlari.....	361
Oxunjonova Madina Isoqjonovna	
Основные задачи обеспечения цифровой информационной безопасности в образовательном процессе.....	365
Иззатилла Пулатов Кудратиллаевич	
Tijorat banklarida komplaens nazoratni takomillashtirish.....	373
Muminova Marguba Mamirkulovna	
Kichik biznes uchun soliq imtiyozlari va ularning samaradorligi.....	378
Sarvar Ochilov	
Xalqaro moliyaviy tashkilotlarning davlat iqtisodiy rivojlanishidagi o'rni.....	387
Raxmonova Dildora Ergash qizi	
Mintaqaviy mikro moliya klasterlarni shakllantirish va uning samaradorligini innovatsion infratuzilmasini rivojlanishi.....	391
Nasrullaev Feruz Furqatovich	
O'zbekiston Respublikasida kreditning iqtisodiyotni rivojlantirishdagi o'rni.....	395
Eshqobulova Charos O'roq qizi	
Mintaqa sanoat korxonalarida investitsiya jarayonlari rivojlanish tendensiyasining statistik tahlili.....	399
Quvatova Gulzoda Faxriddin qizi	

MINTAQA SANOAT KORXONALARIDA INVESTITSIYA JARAYONLARI RIVOJLANISH TENDENSIYASINING STATISTIK TAHLILI

Quvatova Gulzoda Faxriddin qizi

Qarshi davlat texnika universiteti

“Ekonometrika va statistika” ixtisosligi tayanch doktoranti

ORCID 0009-0000-6616-7127

Annotatsiya: Ushbu maqolada mintaqaviy sanoat korxonalarida investitsiya jarayonlarining rivojlanish tendensiyalari statistik tahlil asosida o'rganilgan. Tadqiqotda sanoat investitsiyalarining o'sish sur'ati, tarkibiy o'zgarishlar va ularning iqtisodiy samaradorlikka ta'siri tahlil qilingan. Maqolada statistik usullardan foydalanilgan holda investitsiyalarning o'sish dinamikasi, asosiy omillari va istiqbollari baholangan. Shuningdek, investitsiya jarayonlarining mintaqaviy farqlari va ularning sanoat tarmoqlariga ta'siri muhokama qilingan.

Kalit so'zlar: investitsiya, sanoat korxonalari, iqtisodiy rivojlanish, statistik tahlil, mintaqaviy iqtisodiyot, investitsion siyosat, innovatsiya.

Abstract: in this article, the development trends of investment processes in regional industrial enterprises are studied on the basis of statistical analysis. The study examined the growth rate of industrial investment, structural changes and their impact on economic efficiency. The article evaluated the growth dynamics, key factors and prospects of investments using statistical methods. Regional differences in investment processes and their impact on industries are also discussed.

Key words: investment, industrial enterprises, economic development, Statistical Analysis, Regional Economy, Investment Policy, Innovation.

Аннотация: В данной статье на основе статистического анализа изучены тенденции развития инвестиционных процессов на региональных промышленных предприятиях. В исследовании рассматривались темпы роста промышленных инвестиций, структурные изменения и их влияние на экономическую эффективность. В статье дана оценка динамики роста инвестиций, основных факторов и перспектив с использованием статистических методов. Также обсуждаются региональные различия инвестиционных процессов и их влияние на отрасли.

Ключевые слова: инвестиции, промышленные предприятия, экономическое развитие, статистический анализ, региональная экономика, инвестиционная политика, инновации.

KIRISH

Mintaqaviy sanoat korxonalarining rivojlanishi va raqobatbardoshligini ta'minlashda investitsiya jarayonlari muhim rol o'ynaydi. Investitsiyalar ishlab chiqarish quvvatlarining kengayishi, innovatsion texnologiyalarning joriy etilishi hamda yangi ish o'rinlari yaratishda asosiy omillardan biri hisoblanadi.

Investitsiyalar miqdori va sifati mintaqaning sanoat salohiyatini belgilovchi muhim omillardan biri bo'lib, u iqtisodiy barqarorlikni ta'minlash, ishlab chiqarish hajmini oshirish va mahalliy tarmoqlarning modernizatsiya jarayonini jadallashtirishda katta ahamiyat kasb etadi.

Mazkur maqolada mintaqaviy sanoat investitsiyalarining hajmi, tarkibiy xususiyatlari, ularga ta'sir etuvchi omillar va rivojlanish tendensiyalari statistik tahlil asosida o'rganiladi. Shu bilan birga, tahlil natijalariga asoslanib sanoat investitsiyalarining barqarorligini ta'minlash bo'yicha takliflar ilgari suriladi.

MAVZUGA OID ADABIYOTLAR SHARHI

Investitsiya jarayonlari sanoat korxonalarining barqaror rivojlanishi va raqobatbardoshligini oshirishda muhim o'rin tutadi. Bu yo'nalishda olib borilgan tadqiqotlarda sanoat tarmoqlariga investitsiyalar oqimining iqtisodiy samaradorligini oshirish mexanizmlari va tahliliy metodikasi keng o'rganilgan.

Masalan, iqtisodchi Nikolayeva sanoat korxonalaridagi investitsiya faoliyatini baholash uchun statistik tahlil usullaridan foydalangan holda, kapital qo'yilmalarning samaradorligini oshirish omillarini tahlil qiladi. Uning fikricha, investitsiyalar oqimining dinamikasi va tarkibidagi o'zgarishlarni o'rganish orqali korxonalar samaradorligini oshirish mumkin.

Kuznets tomonidan ishlab chiqilgan investitsion jarayonlarning iqtisodiy rivojlanishga ta'sirini baholash metodikasi hozirgi kunda ham dolzarbligini saqlab qolmoqda. Shuningdek, Krugman tadqiqotlarida ta'kidlanishicha, hududiy sanoat korxonalariga investitsiya oqimining oshishi iqtisodiy rivojlanishning notekisligini kamaytirib, umumiy mintaqaviy iqtisodiy samaradorlikni oshiradi.

O'zbekistonda bu yo'nalishda olib borilgan tadqiqotlarda esa Abulkosimov va Iminov investitsiyalarning sanoat korxonalariga rivojlanishidagi rolini tahlil qilib, statistik metodlardan foydalangan holda investitsiyalarning hududiy va tarmoqlararo taqsimotidagi muammolarni aniqlaganlar. Mazkur tadqiqotlar asosida investitsiya oqimlarining mintaqaviy sanoat rivojiga ta'sirini baholash dolzarbligi asoslanadi.

TADQIQOT METODOLOGIYASI

Tadqiqotda statistik tahlil usullari qo'llanilgan bo'lib, investitsiya jarayonlarining asosiy ko'rsatkichlari baholandi. Asosiy qo'llanilgan metodlar quyidagilardan iborat:

- Dinamik qatorlar tahlili – investitsiya hajmining o'zgarishini aniqlash va uning o'sish sur'atlarini baholash;
- Korrelatsion va regressiyaviy tahlil – investitsiya omillarining sanoat ishlab chiqarishiga ta'sirini aniqlash;
- Klaster tahlil – hududiy investitsiya farqlarini o'rganish va sanoat tarmoqlariga ta'sirini aniqlash;
- Diagrammalar va grafiklar orqali vizualizatsiya – natijalarni aniq taqdim etish uchun foydalanilgan.

TAHLIL VA NATIJALAR

Mintaqaning iqtisodiy taraqqiyoti ko'p jihatdan sanoat korxonalariga yo'naltirilgan investitsiyalar hajmi va samaradorligiga bog'liq. Investitsiyalar ishlab chiqarish quvvatlarini kengaytirish, yangi texnologiyalarni joriy etish va raqobatbardoshlikni oshirish uchun muhim vosita hisoblanadi. Ushbu tahlil sanoat korxonalariga yo'naltirilgan investitsiyalarning rivojlanish tendensiyasini statistik usullar yordamida o'rganishga bag'ishlanadi.

Mintaqaviy sanoat korxonalarida investitsiyalar quyidagi asosiy yo'nalishlarga ajratiladi:

1. Ishlab chiqarish quvvatlarini kengaytirish – yangi zavod va fabrikalarni qurish yoki mavjudlarini modernizatsiya qilish.
2. Texnologik yangilanish – ilg'or texnologiyalarni joriy etish va raqamlashtirish.
3. Energiya samaradorligini oshirish – ekologik toza va energiya tejamkor texnologiyalarga o'tish.
4. Infratuzilmani rivojlantirish – sanoat korxonalarining infratuzilmasini yaxshilash, yo'llar, elektr va suv ta'minoti kabi asosiy infratuzilmani modernizatsiya qilish.
5. Inson kapitaliga investitsiya – malakali ishchi kuchini tayyorlash va qayta o'qitish [2].

Statistik tahlil o'tkazish uchun quyidagi ma'lumotlar talab qilinadi:

- Yillik investitsiyalar hajmi – umumiy va tarmoqlar bo'yicha.
- Investitsiya manbalari – davlat byudjeti, xorijiy investitsiyalar, xususiy kapital.
- Asosiy kapitalga investitsiyalar (AKI) hajmi.
- Sanoat ishlab chiqarish hajmi va o'sish sur'ati.
- Ishlab chiqarish samaradorligi va ishchi o'rinlari yaratilishi.
- Investitsiyalarni jalb qilish siyosati va tartibga soluvchi omillar.

Ma'lumot manbalari:

- Davlat statistika qo'mitasi ma'lumotlari.
- Markaziy bank va moliya institutlarining investitsiya bo'yicha hisobotlari.
- Mintaqaviy iqtisodiy tahlil markazlari [3].

Tendensiya tahlili (Dinamik qatorlar)

Investitsiyalar hajmining o'sishi yoki pasayishi dinamikasini baholash uchun tendensiya tahlili qo'llaniladi. Ushbu tahlilda so'nggi 5–10 yillik investitsiya ma'lumotlari asosida o'rtacha yillik o'sish sur'ati aniqlanadi.

Misol: Agar 2015-yilda investitsiyalar hajmi 500 mln \$, 2024-yilda esa 1,2 mlrd \$ bo'lsa, o'rtacha yillik o'sish sur'ati quyidagicha hisoblanadi:

$$g = \left(\frac{I_n}{I_0} \right)^{\frac{1}{n}} - 1$$

Bu yerda:

- I_n – oxirgi yil investitsiyasi,
- I_0 – boshlang'ich yil investitsiyasi,
- n – yillar soni.

Investitsiyalar hajmi va sanoat ishlab chiqarish o'sishi o'rtasidagi bog'liqlikni aniqlash uchun korrelatsiya va regressiya tahlili o'tkaziladi.

Misol: Investitsiyalar hajmi bilan sanoat ishlab chiqarish hajmi o'rtasidagi bog'liqlik korrelatsiya koeffitsiyenti (r) orqali baholanadi:

$$r = \frac{\sum(X_i - \bar{X})(Y_i - \bar{Y})}{\sqrt{\sum(X_i - \bar{X})^2 \sum(Y_i - \bar{Y})^2}}$$

Bu yerda:

- X_i – investitsiya hajmi,
- Y_i – sanoat ishlab chiqarish hajmi.

Agar $r > 0,7$ bo'lsa, investitsiyalar sanoat ishlab chiqarishga sezilarli ta'sir ko'rsatadi[5].

Klaster tahlili

Investitsiyalarning mintaqalar yoki tarmoqlar bo'yicha taqsimlanishini klaster tahlili yordamida o'rganish mumkin. Ushbu tahlil qaysi hududlar yoki tarmoqlar investitsiyalarni ko'proq jalb qilayotganini aniqlashga yordam beradi.

Investitsiya tendensiyalarini tushunarli ifodalash uchun grafik va diagrammalardan foydalanish lozim:

- Chiziqli grafiklar – investitsiyalar hajmining yillar bo'yicha o'zgarishi.
- Gistogrammalar – turli sanoat tarmoqlariga yo'naltirilgan investitsiyalar taqsimoti.
- Doira diagrammalar – investitsiya manbalari ulushi.

Vizual tahlil natijalarini olish uchun ma'lumotlaringizni yuklashingiz mumkin, men ularni grafik holatida ko'rsatib bera olaman.

Investitsiyalarni jalb qilish muhitini tahlil qilish uchun quyidagi omillar o'rganiladi:

1. Soliq imtiyozlari – sanoat korxonalarini uchun mavjud yengilliklar.
2. Ishchi kuchi va ta'lim sifati – malakali mutaxassislar mavjudligi.
3. Energetik resurslar – korxonalar uchun elektr energiyasi va yoqilg'i ta'minoti.
4. Transport infratuzilmasi – mintaqadagi logistika va yetkazib berish tizimi [4].

Mintaqa sanoat korxonalariga yo'naltirilgan investitsiyalarni statistik tahlil qilish ularning iqtisodiy rivojlanishga ta'sirini baholash va samaradorligini oshirish imkonini beradi. Investitsiyalarni strategik boshqarish orqali sanoatning barqaror o'sishini ta'minlash mumkin.

Tahlillar asosida aniqlangan natijalar investitsiya jarayonlarini yanada rivojlantirish uchun muhim jihatlarni ko'rsatadi:

- Davlat tomonidan investitsiyalarni rag'batlantirish siyosatini takomillashtirish zarur. Sanoat korxonalariga soliq imtiyozlari va davlat subsidiyalari orqali qo'llab-quvvatlash samaradorligini oshirish mumkin.

- Sanoat korxonalarida ilg'or texnologiyalarni joriy etish va innovatsion loyihalarni moliyalashtirishga e'tibor qaratish lozim. Bu ishlab chiqarish samaradorligini oshirishga xizmat qiladi.

- Investitsiyalar samaradorligini oshirish uchun hududiy investitsion loyihalarni diversifikatsiya qilish talab etiladi. Ayrim hududlarda investitsion oqimlarni to'g'ri taqsimlash orqali sanoatning barqaror rivojlanishi ta'minlanishi mumkin.

XULOSA VA TAKLIFLAR

Investitsiyalar sanoatning rivojlanishida muhim omil bo'lib, ularning samarali taqsimlanishi iqtisodiy o'sishga bevosita ta'sir qiladi. Tadqiqot natijalari asosida quyidagi takliflar ilgari suriladi:

Davlat va xususiy sektor o'rtasidagi hamkorlikni rivojlantirish – investitsion loyihalarning amalga oshirilishini tezlashtirish uchun muhim omil.

Hududiy investitsion loyihalarni diversifikatsiya qilish – kichik va o'rta sanoat korxonalarini qo'llab-quvvatlash, mintaqaviy farqlarni kamaytirish.

Innovatsion texnologiyalarni joriy etish orqali investitsiya samaradorligini oshirish – zamonaviy ishlab chiqarish texnologiyalarini jalb qilish.

Sanoat korxonalarida investitsiyalarning monitoring tizimini kuchaytirish – investitsiyalarni tahlil qilish va natijadorligini baholash.

Ushbu maqolada keltirilgan tahlillar mintaqaviy sanoat korxonalarining investitsion faoliyatini yanada rivojlantirish uchun muhim metodologik asos bo'lib xizmat qiladi.

Foydalanilgan adabiyotlar ro'yxati

1. O'zbekiston Respublikasi Prezidentining 2017-yil 7-fevraldagi "O'zbekiston Respublikasini yanada rivojlantirish bo'yicha Harakatlar strategiyasi to'g'risida"gi PF-4947-son farmoni. // Xalq so'zi. 2017-yil 8-fevral.
2. Седаш Т. Н., Бирюков А. В. Использование зарубежного опыта для повышения конкурентоспособности и инвестиционной привлекательности российских регионов // Финансы и кредит. 2013. №38 (566). URL: <https://cyberleninka.ru/article/n/ispolzovaniezarubezhnogoopytadlyapovysheniya konkurentosposobnosti-i-investitsionnoyprivlekatelnosti-rossiyskih-regionov> (murojaat sanasi: 21.05.2023).
3. Абыкаев Н. А., Бочаров В. В. Региональное управление. Зарубежный опыт. М., 2012. С. 71.
4. Quvatova, G. (2024). Sanoat korxonalarida investitsiya jarayonlarini rivojlantirishni ekonometriya modellashtirish ahamiyati. *Obshchestvennye nauki v sovremennom mire: teoreticheskie i prakticheskie issledovaniya*, 3(2), 96–98.
5. Quvatova, G. (2024). Sanoat korxonalarida investitsiya jarayonlarini rivojlantirish istiqbollari. *Innovatsionnye issledovaniya v sovremennom mire: teoriya i praktika*, 3(2), 110–114.
6. Quvatova, G. (2024). Sanoat korxonalarida investitsiya jarayonlarini rivojlanishini ekonometriya modellashtirishning nazariy-uslubiy asoslari. *Zhurnal akademicheskikh issledovaniy novogo Uzbekistana*, 1(7), 92–96.
7. Николаева И.П. Статистические методы оценки инвестиционной деятельности промышленных предприятий. – Москва: Финансы и статистика, 2012.
8. Kuznets S. *Economic Growth and Structure: Selected Essays*. – New York: Norton, 1965.
9. Krugman P. *Geography and Trade*. – Cambridge: MIT Press, 1991.
10. Абулкосимов Ҳ.П., Иминов Т.К. Ўзбекистон саноатида инвестицияларнинг статистик таҳлили. – Тошкент: Фан, 2018.

IQTISODIYOT & TARAQQIYOT

Ijtimoiy, iqtisodiy, texnologik, ilmiy, ommabop jurnal

Ingliz tili muharriri: Feruz Hakimov

Musahhih: Zokir ALIBEKOV

Sahifalovchi va dizayner: Oloviddin Sobir o'g'li

2025. № 3

© Materiallar ko'chirib bosilganda "Yashil" iqtisodiyot va taraqqiyot" jurnali manba sifatida ko'rsatilishi shart. Jurnalda bosilgan material va reklamalardagi dalillarning aniqligiga mualliflar ma'sul. Tahririyat fikri har vaqt ham mualliflar fikriga mos kelamasligi mumkin. Tahririyatga yuborilgan materiallar qaytarilmaydi.

Mazkur jurnalda maqolalar chop etish uchun quyidagi havolalarga maqola, reklama, hikoya va boshqa ijodiy materiallar yuborishingiz mumkin.
Materiallar va reklamalar pullik asosda chop etiladi.

EI.Pochta: sq143235@gmail.com

Bot: @iqtisodiyot_77

Tel.: 93 718 40 07

Jurnalga istalgan payt quyidagi rekvizitlar orqali obuna bo'lishingiz mumkin. Obuna bo'lgach, @iqtisodiyot_77 telegram sahifamizga to'lov haqidagi ma'lumotni skrinshot yoki foto shaklida jo'natishingizni so'raymiz. Shu asosda har oygi jurnal yangi sonini manzilingizga jo'natamiz.

"Yashil" iqtisodiyot va taraqqiyot" jurnali 03.11.2022-yildan O'zbekiston Respublikasi Prezidenti Adminstratsiyasi huzuridagi Axborot va ommaviy kommunikatsiyalar agentligi tomonidan №566955 reyestr raqami tartibi bo'yicha ro'yxatdan o'tkazilgan.

Litsenziya raqami: №046523. PNFL: 30407832680027

Manzilimiz: Toshkent shahar, Mirzo Ulug'bek tumani
Kumushkon ko'chasi, 26-uy.

Jurnal sayti: <https://yashil-iqtisodiyot-taraqqiyot.uz>
